

LA CAIGUDA DE L'IMPERI ROMÀ D'OCCIDENT

NOM: _____ CURS: _____ DATA: _____

Un cop desaparegut el perill dels huns, a l'Imperi d'Occident tot s'havia de decidir en els nivells més alts de la Cort de Ravenna mitjançant conjures i assassinats. Amb l'exèrcit en mans dels generals bàrbars, tant aquests com els ambiciosos senadors intentaven assaltar el poder una vegada i una altra, si no per mitjà de la violència directa, a través d'aliances matrimonials amb dones de la família imperial. L'autoritat s'arrossegava fins al nivell més baix, com demostrava el patètic nom de l'últim titular: Ròmul Augústul. L'any 476, el general germànic Odoacre el va destituir, es va proclamar rei i va enviar a Constantinoble els objectes simbòlics del poder imperial. Era una manera de reconèixer la seva jerarquia com a dipositària de la vella tradició romana. Mentrestant, Bizanci va continuar en solitari el seu pas per la història, que encara va durar mil anys més.

ANTONIO BARRERA, fragment d'un article publicat
a la revista *Muy interesante*, n.1 64
(Adaptació)

Cartell de la pel·lícula
L'última legió,
de Dong Lefler, 2007,
Regne Unit.

NOM: _____ CURS: _____ DATA: _____

Llegeix aquest fragment de la novel·la *Jo, Claudi* de Robert Graves. La primera part és una profecia de la Sibil·la sobre els Cèsars i la següent és una explicació parcial d'alguns.

La profecia de la Sibil·la

Cent anys de la maledicció púnica
Roma serà esclava d'un home pilós.
D'un home pilós escàs de cabell.
Tota dona d'home i tot home de dona.
El corser que munta tindrà peus en comptes de potes.
Morirà a mans del seu fill, fill no,
no pas als camps de batalla.

El següent pilós que esclavitzarà Roma
serà fill, fill no, de l'anterior pilós.
Tindrà pèl en abundant cabellera.
Omplirà Roma de marbre en comptes d'argila
i l'encadenarà amb grillons invisibles.
I ell morirà a mans de la seva esposa, esposa no,
en profit del seu fill, fill no.

El tercer pilós que esclavitzarà l'Estat
serà el fill, fill no, de l'anterior pilós.
Fet de llot barrejat amb sang.
Un home pilós escàs de cabell.
A Roma donarà victòries i desfetes
i ell morirà en profit del seu fill, fill no.
Per coixí tindrà l'espasa.

El quart pilós que esclavitzarà l'Estat
serà el fill, fill no, de l'anterior pilós.
Un home pilós escàs de cabell.
Donarà a Roma verins i blasfèmies
i morirà d'una guitza del seu vell cavall
que el portava com un infant.

El cinquè pilós que esclavitzarà l'Estat
esclavitzarà l'Estat a desgrat d'ell.
Serà un idiota menyspreat de tothom.
De pèl tindrà una abundant cabellera
i a Roma donarà vi i pa d'hivern.
I morirà a mans de la seva esposa, esposa no,
en profit del seu fill, fill no.

El sisè pilós que esclavitzarà l'Estat
serà el fill, fill no, de l'anterior pilós.
A Roma donarà bergants, por i foc.
Tindrà les mans roges de sang d'un dels seus pares.
No serà succeït per un setè pilós
I brollarà sang de la seva tomba.

La Sibilla, pintura
de Domenichino (1622).
Museus Capitolins, Roma.

August degué comprendre clarament que el primer dels pilosos, és a dir, dels Cèsars (Cèsar significa punta de cabell), fou el besoncle Juli, el qual va adoptar-lo. Juli era calb i famós per les seves disbauxes amb tots dos sexes, i el seu cavall de guerra, segons que consta públicament, era un monstre amb peus en comptes de peülles. Juli se'n sortí amb vida de nombroses i dures batalles, i acabà essent assassinat, al Senat, per Brutus. I Brutus, encara que fill reconegut d'un altre, era, deien, fill natural de Juli. «Tu, fill meu!», va dir Juli en apropar-se-li Brutus amb un punyal. De la maledicció púnica ja he escrit. August es degué reconèixer com el segon dels Cèsars. És veritat que, a la darrereria de la seva vida, acostumava a vanar-se en contemplar els temples i edificis públics que havia re-

edificat esplèndidament, convençut, a més, que l'obra de la seva vida havia estat reforçar i glorificar l'Imperi, haver trobat una Roma feta de fang i haver-la refet en marbre. No obstant això, jo m'imagino que respecte a l'assumpte de la seva mort, la profecia li degué semblar o bé inintel·ligible o bé no digna de crèdit: de tota manera, per una mena d'escrúpol que no conec, no la va fer estripar. Qui són els pilosos tercer, quart i cinquè es veurà en aquesta relació amb tota claredat; i jo hauria de ser realment un idiota si, vista la quantitat de detalls fins a l'hora present, no reconec el pilós sisè; content, en nom de Roma, de saber que no hi haurà un setè pilós per succeir-lo.

ROBERT GRAVES, *Jo, Claudi*, cap. I

La mort de Juli Cèsar, Vincenzo Camuccini. Galeria d'Art Modern, Roma.

- 1 Qui era la Sibil·la? Quina missió tenia? Coneixes algun personatge grec de característiques semblants?
- 2 La Sibil·la és un personatge propi del paganisme, però, saps si perdura en el cristianisme?
- 3 El llenguatge que utilitzen és ambigu i resulta de difícil comprensió, però intenta donar nom als «velluts» que falten i justificar les afirmacions que s'hi fan sobre ells.
- 4 Entens ara què signifiquen les expressions «ser sibil·lí», «actuar sibil·linament»?
- 5 Després d'aquests set Cèsars, la profecia diu «brollarà sang», què va passar llavors?

NOM: _____ CURS: _____ DATA: _____

1 Ave, Cèsar! Mira si t'aclareixes amb aquest embolic de família imperial. Totes les pistes d'aquest joc giren al voltant de quatre emperadors emblemàtics. Has de deduir quatre dades biogràfiques de cada un. Per aconseguir-ho, situa adequadament totes les pistes a la taula, i fixa't en l'arbre genealògic que tens a la pàgina següent.

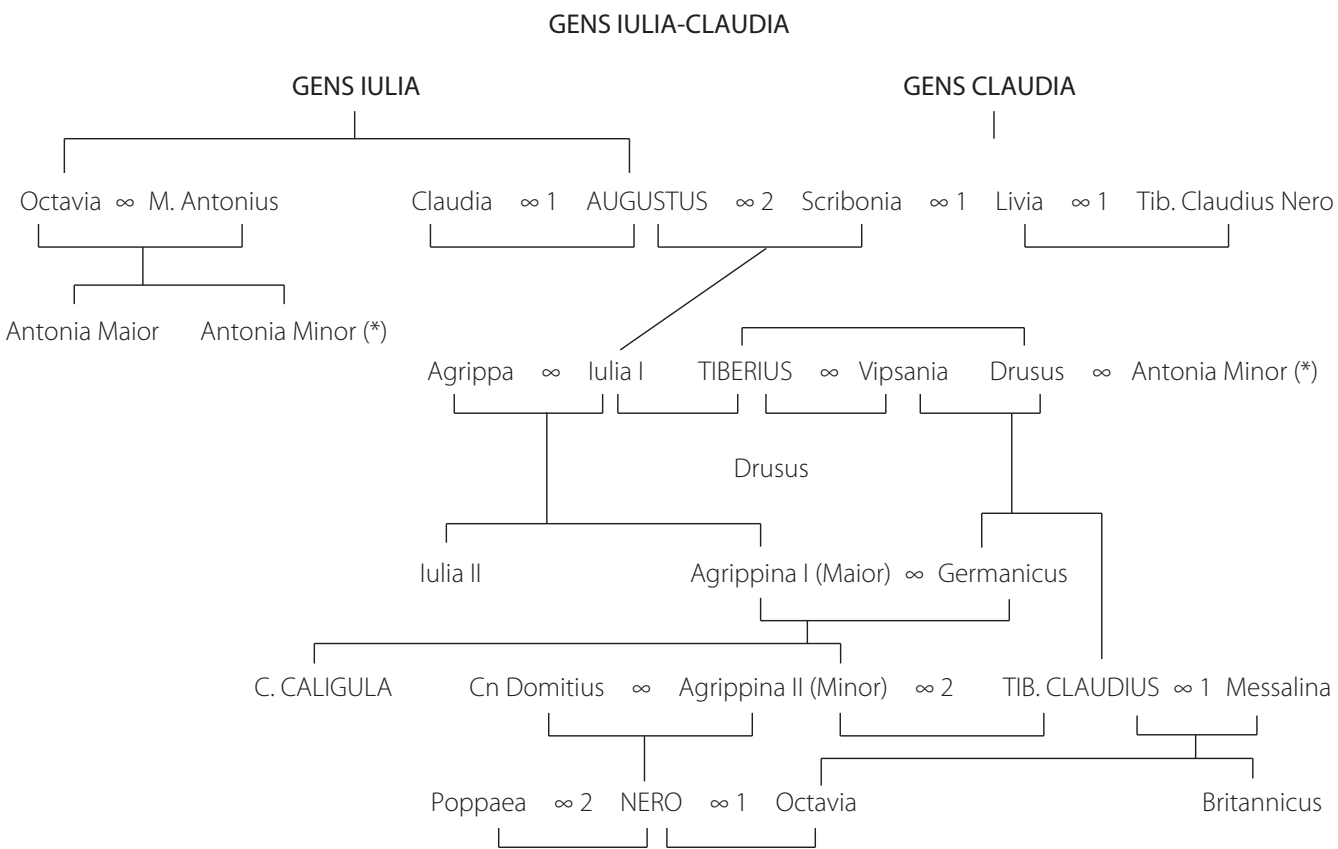
1. Germànic, popular general romà, va ser el pare de Calígula (l'esposa del qual no va ser Messalina).
2. El fill de Cneu Domici, la mare del qual no va ser Agripina la Gran, va ser fill únic.
3. Lívia, dona sagaç i intrigant, va ser la mare de Tiberi i del pare de Claudi, Drus.
4. El germà de Drus es va casar amb Vipsània.
5. L'emperador Claudi, que no va ser fill de Tiberi Claudi, era oncle del fill d'Agripina la Gran.
6. El fill de Drus i Antònia es va casar amb Messalina.
7. L'esposa del fill d'Agripina la Jove va ser Popea.

Tiberi Claudi.

Emperador	Pare	Mare	Germà/ana	Esposa
TIBERI				
CLAUDI				
NERÓ				
CALÍGULA				

Observa l'arbre genealògic de la família Júlia-Clàudia.

ELECCIONS A ROMA

NOM: _____ CURS: _____ DATA: _____

Ciceró va escriure un *Manual del candidat* per al seu germà que es presentava a les eleccions a cònsol. Llegeix alguns dels consells que li donava:

«Procura desplegar tots els mitjans que estiguin al teu abast perquè aquestes eleccions resultin un magnífic i brillant espectacle popular, i que, si és possible, surti a la llum tot l'infame, il·legal, deshonest i corrupte que hi hagi en la persona o en les actuacions dels teus oponents. Has de concentrar tots els teus esforços durant la campanya a mostrar que ets l'esperança de l'Estat, però evitant al màxim parlar de política, tant al Senat com en els mítings. Basant-te en la teva carrera política, els senadors estaran convençuts que ets el defensor dels seus privilegis i de la seva autoritat. El teu passat confirmarà les esperances d'un futur tranquil i pròsper als cavallers romans i a la gent amb diners; i el poble, jutjant per la fama aconseguida gràcies a les teves intervencions polítiques i judicials, ha de creure que seràs el millor defensor de la seva causa.»

CICERÓ, *Commentariolum petitionis* 52-53

Moneda romana amb la imatge d'un magistrat dipositant el seu vot (44 dC).

1 L'autor proposa una campanya electoral neta?

2 En el text, Ciceró aconsella al seu germà que sigui defensor d'un sector de la societat. Quin? Et sembla honest?

3 Creus que aquest plantejament continua vigent actualment, i que ara passa una cosa semblant?

NOM: _____ CURS: _____ DATA: _____

- 1** Indica si són certes o falses aquestes afirmacions sobre les magistratures i el *cursus honorum*. Corregeix les que siguin falses.

Estàtua d'un magistrat romà.
Museus Capitolins, Roma.

AFIRMACIONS	C	F	CORRECCIÓ
1. La durada dels càrrecs era d'un any.			
2. Estaven molt ben pagats.			
3. El primer pas en el <i>cursus honorum</i> era ser edil.			
4. Els pretors s'encarregaven d'administrar justícia.			
5. Els edils tenien al seu càrrec la seguretat, festes, provisions...			
6. L'autoritat suprema eren els cònsols.			
7. Totes les magistratures eren individuals.			
8. Magistratures extraordinàries eren el dictador i el seu lloctinent.			
9. Els censors havien estat cònsols i s'encarregaven del cens.			
10. Els tribuns de la plebs eren sagrats.			

NOM: _____ CURS: _____ DATA: _____

Carrera política de Marc Porci Cató

Quan va tornar de Sicília, va acompanyar Gai Claudi Neró en les seves campanyes, i la seva col·laboració va ser molt important en la batalla del Sena, on va morir Àsdrubal, el germà d'Anníbal. Essent qüestor, la sort va fer que fos assignat al cònsol Publi l'Africà, amb el qual no va conviure segons les exigències del seu càrrec; en efecte, va estar en desacord amb ell durant toda la vida.

Va arribar a ser edil de la plebs amb Gai Helvi. Com a pretor li va tocar en sort la província de Sardenya, des d'on, quan tornava de l'Àfrica l'any anterior, després de la seva qüestura, havia portat a Roma el poeta Quint Enni, i aquest fet no el va jutjar menys important que qualsevol gran triomf per les seves victòries a Sardenya.

Va ser cònsol amb Luci Ver Flac, concretament li va tocar la província d'Hispania citerior; i aquesta missió el va fer triomfar.

CORNELI NEPOS,
De viris illustribus, XXIV, I

1 Escriu per ordre les magistratures que va exercir Cató. Segueix el tradicional *cursus honorum*?

2 Va exercir el càrrec d'edil, saps per què actualment s'anomenen edils els regidors dels ajuntaments?

■ Breu història de Roma

<http://www.monografias.com/trabajos20/roma/roma.shtml>

<http://www.santiagoapostol.net/latin/historia.html>

Universitat de Saragossa. Pàgina d'enllaços sobre el món romà

http://www.antroposmoderno.com/antro-articulo.php?id_articulo=1046

■ Monarquia

<http://www.monografias.com/trabajos5/monarqui/monarqui.shtml>

<http://www.artehistoria.jcyl.es/historia/contextos/574.htm>

■ Societat durant la Roma monàrquica

http://www.portalplanetasedna.com.ar/monarquia_roma.htm

■ República i Imperi

http://www.geocities.com/iordorika/marco_1.htm

http://www.tesorillo.com/roma/república_main.htm

■ República i magistratures

<http://www.laguia2000.com/edad-antigua/la-antigua-republica-romana-y-sus-magistraturas>

■ República

<http://www.artehistoria.jcyl.es/historia/contextos/595.htm>

■ Imperi

<http://www.imperioromano.com/>

http://www.historialago.com/leg_03015_d_caidaroma_01.htm

<http://www.laguia2000.com/edad-antigua/el-imperio-romano>

http://www.tudiscovery.com/guia_roma/imperio_romano/index.shtml

■ Generalitats

<http://iessapostol.juntaextremadura.net/latin/webquests/historia/>

<http://iessapostol.juntaextremadura.net/latin/cazatesoros/sociedad/>

http://iessapostol.juntaextremadura.net/latin/actividades_cultura/index.htm

<http://users.servicios.retecal.es/jomicoe>

<http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/secondary/SMIGRA/Law/home.html#voting>

<http://www.noctes-gallicanae.org/Pompeii/elections.htm>

http://www2.uah.es/histant/pantoja/schola/Comm_pet.pdf

http://idt.uab.es/erytheis/texte-integral.php3?id_article=76&lang=es

NOM: _____ CURS: _____ DATA: _____

1 Completa aquesta taula sobre les classes socials en l'època de la República.

CIUTADANS	_____	Descendents dels primers habitants de Roma, tenen terres, fortunes i gaudeixen de certs privilegis.	Classe senatorial o <i>optimates</i>
	PLEBEUS	NOBILITAS, noblesa d'origen _____ enriquida.	
			Populars
		Esclaus que han aconseguit la llibertat per: – Testament del seu amo. – <i>Per vindictam</i> , cerimònia en què l'amo el declara lliure. – <i>Censu</i> , és inscrit en el registre dels censors. No tenien tots els drets de ciutadania, però els seus fills, sí.	
	ESCLAUS	Persones sense cap dret, considerades com un bé material més. S'era esclau per: – _____ – ser presoner de guerra – tenir deutes	

2 Llegeix el text i respon les preguntes:

«Jo sóc un home com els altres i vaig pel món amb el cap ben alt; no li dec ni cinc a ningú; mai no he tingut cap deute. He comprat unes parcel·letes i he fet uns calerons. Alimento vint boques i un gos. He comprat la llibertat de la meua dona, perquè ningú s'eixugui les mans amb els seus cabells; els meus mil denaris m'ha costat. He estat nomenat sacerdot d'August sense pagar la taxa i espero morir sense haver d'avergonyir-me de res. [...] Jo, més que els diners, valoro la reputació: mai se m'han de de-

manar les coses dues vegades. He sigut esclau durant quaranta anys, però ningú hi veia la diferència. Vaig arribar a aquesta ciutat quan era una criatura de cabells llargs, no hi havia ni la basílica. Però vaig esforçar-me per fer content l'amo, que era tot un senyoràs. A casa hi havia gent que no parava de fer-me la traveta, però així i tot –gràcies al meu amo– me'n vaig sortir. Això sí que té mèrit, perquè si neixes lliure tot és bufar i fer ampolles.»

PETRONI, *Satiricó*, 57

– A quina classe social pertany el narrador?

– Sempre ha pertangut a aquest grup social? Com canvia la seva posició social?

DRETS I DEURES DELS CIUTADANS

NOM: _____ CURS: _____ DATA: _____

1 Relaciona cada dret amb el seu significat:

1. <i>Ius suffragii</i>	a) Dret a casar-se i exercir la pàtria potestat
2. <i>Ius honorum</i>	b) Dret a ser escollit sacerdot
3. <i>Ius connubii</i>	c) Dret a presentar-se com a candidat en les eleccions
4. <i>Ius provocationis</i>	d) Dret i deure de ser classificat segons la fortuna personal
5. <i>Ius rogationis</i>	e) Dret a votar i a participar en l'elaboració de les lleis
6. <i>Ius census</i>	f) Dret a apel·lar davant del poble contra la sentència d'un magistrat
7. <i>Ius sacrorum</i>	g) Dret a adquirir propietats, augmentar-les i testar-les
8. <i>Ius militiae</i>	h) Dret a no rebre càstigs infames com ara la creu
9. <i>Ius commercii</i>	i) Dret i deure de defensar la pàtria

2 Distingeix entre drets polítics, *iura publica*; drets civils, *iura privata*, i deures, *munera*.

<i>iura publica</i>	<i>iura privata</i>	Munera